OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen

16.11.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta (HE 165/2020 vp.)

Lisäselvitys Viron ja Ruotsin vankiloiden tupakointijärjestelyistä

Lakivaliokunnan pyynnöstä oikeusministeriö on pyytänyt Virosta ja Ruotsista tarkempia tietoja siellä sovellettavista vankiloiden tupakointijärjestelyistä. Tiedot on saatu Viron oikeusministeriöstä ja Ruotsin Kriminalvårdenista.

1 Viro

Miten tupakointi on järjestetty?

Virossa tupakkatuotteiden hallussapito vankiloissa on kielletty oikeusministeriön asetuksella ja tupakointi vankilan alueella on kielletty ”Prison Director´s Directive – Rules of procedure of the prison” nimisessä asiakirjassa.

Kielto on tullut voimaan 1.10.2017 ja koskee kaikkia vankilan alueella olevia sekä niin sisä- kuin ulkotilojakin.

Nuuska ja sähkösavukkeet on myös kielletty.

Millaisia tukitoimia vangeille on tarjolla?

Noin vuosi ennen kieltoa vangeille alettiin järjestää tupakoinnin lopettamisen ohjausta. Tupakoinnin lopettaville vangeille tarjottiin myös etuja kuten paremmat urheilumahdollisuudet. Siirtymäaikana esimerkiksi Tarton vankilassa tupakoivien vankien määrä väheni noin 70 %:sta 48 %:iin vangeista.

Tällä hetkellä vankiterveydenhuolto voi määrätä vankilaan saapuvalle vangille nikotiinikorvaushoidon. Vangeilla on myös mahdollisuus saada yksilö- ja ryhmäohjausta.

Miten tupakointi oli järjestetty ennen kieltoa?

Ennen kieltoa tupakointi oli rajoitettu ulkotiloihin vuodesta 2010 alkaen. Vangit saivat polttaa ensin 5 savuketta päivässä ja sittemmin 3 savuketta päivässä.

Tupakointi oli sallittua kerran päivässä ulkoilujen yhteydessä. Tupakat säilytettiin erillisissä tupakkalokeroissa, joista henkilökunta antoi vangeille 3 savuketta. Ulkoilun jälkeen ylimääräiset savukkeet kerättiin pois ja tarvittaessa vangille tehtiin tarkastus. Tarkastusjärjestely oli ongelmallinen eikä tupakoimattomien henkilöiden altistumista tupakansavulle voitu estää.

Millaisia kokemuksia tupakointikiellosta on?

Kiellon tarkoituksena on ollut suojata vankien ja henkilökunnan terveyttä, auttaa tupakoivia vankeja irti riippuvuudesta, säästää resursseja ja parantaa vankilaturvallisuutta. Myös henkilökunnan työmäärä on vähentynyt, koska savukkeiden päivittäistä jakelua ei tarvitse tehdä, tarkastuksia tehdään vähemmän ja kurinpitoasioita tupakointimääräysten rikkomisesta on vähemmän.

Negatiivisia kokemuksia ei ole. Alkuun kirjallisten valitusten määrä lisääntyi, mutta tilanne on tasaantunut. Kielto ei aiheuttanut mellakoita eikä muita vastaavia järjestyshäiriöitä.

Onko tarvetta muutoksiin?

Ei ole.

2 Ruotsi

Miten tupakointi on järjestetty?

Suljetuissa vankiloissa tupakointi on sallittu ulkotiloissa. Rajoitus tuli voimaan vuonna 2007. Useimmiten tupakointi tapahtuu ulkoilun yhteydessä kerran päivässä. Savukkeet säilytetään lukituissa tiloissa ja niitä annetaan vangeille ulkoiluun mentäessä. Tällöin vangit saavat käyttöönsä myös sytyttimet. Joissakin laitoksissa tupakointi on mahdollista useamman kerran päivässä.

Tupakointirajoitusten alkuvaiheessa osassa laitoksista otettiin käyttöön tupakointiin tarkoitettuja parvekkeita ja tupakointikoppeja. Nykyisin ne eivät ole käytössä, vaan tupakointi tapahtuu ulkotiloissa.

Avolaitoksissa vangit pitävät savukkeet hallussaan ja voivat tupakoida käydessään ulkona.

Nuuska on sallittu vankiloissa. Sähkösavukkeet on kielletty pääasiassa niiden vaikean tarkastettavuuden vuoksi.

Millaisia tukitoimia tupakoinnin lopettamiseen tarjotaan?

Tupakointirajoitusten alkuvaiheessa vangeille tarjottiin ilmaisia nikotiinikorvaustuotteita ja tupakoinnin lopettamista tukevia kursseja. Nykyään tällaisia tukitoimia ei yleisesti tarjota, mutta laitoksissa voidaan jakaa nikotiinilaastareita.

Millaisia ongelmia nykytilanteeseen liittyy?

Suhteellisen tavallinen ongelma on se, että vangit kuljettavat savukkeita ja sytyttimiä asuintiloihin. Siitä aiheutuu turvallisuusriskejä, mutta myös runsaasti työtä luvattoman sisätiloissa tupakoinnin vuoksi. Toinen ongelma on se, että vangit yrittävät sytyttää savukkeita sähkölaitteiden ja patterien avulla. Tupakoimattomia vankeja myös painostetaan ostamaan tupakkaa ja salakuljettamaan sitä osastoille.

Tupakointiin liittyvät järjestelyt vievät myös työaikaa.

Nuuskan käyttö on mahdollisesti vähentänyt ongelmia.

Millaisia ongelmia mahdollisesta tupakointikiellosta aiheutuisi?

Tupakoijille voi aiheutua vieroitusoireita. Nuuskan käyttö voi vähentää näitä ongelmia. Jo tällä hetkellä tupakointi on suhteellisen rajoitettua, mikä puhuu sen puolesta, ettei tupakoinnin kiellosta aiheutuisi merkittäviä ongelmia. Alussa voi aiheutua järjestyshäiriöitä ja protesteja.